

**BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA FRANSIZ MİZAH DERGİLERİNDE OSMANLI-
ALMAN İTTİFAKI KARŞITI PROPAGANDA**

*The Anti-Ottoman-German Alliance Propaganda in French Humor Magazines during the First
World War*

Caner ÇAKI¹ ve Abdülhakim Bahadır DARI²

¹Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Mucur Meslek Yüksekokulu, Görsel İletişim Programı, Kırşehir, caner.caki@ahievran.edu.tr, orcid.org/0000-0002-1523-4649

²Doç. Dr., Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İletişim Fakültesi/Yalova Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Manas/Yalova, abahadir.dari@manas.edu.kg/abdulhakim.dari@yalova.edu.tr, orcid.org/0000-0003-3525-5823

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
07.05.2024

Kabul/Accepted:
06.09.2024

DOI:

10.18069/firatsbed.1480292

Anahtar Kelimeler

Propaganda, Mizah,
Karikatür, Osmanlı
İmparatorluğu, Fransa

ÖZ

Birinci Dünya Savaşı'nda Fransız mizahının iki önemli mizah dergisi Le Cri de Paris ve Le Rire'in kapaklarında doğrudan Osmanlı-Alman İttifakı'na yönelik karikatürler yayımlanarak ittifak karşıtı sert bir propaganda gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde her iki derginin de Fransa'nın propaganda aracı olarak hizmet ettiği düşünüldüğünde dergilerin Osmanlı-Alman İttifakı karşıtı karikatürlerinin Fransa'nın Osmanlı-Alman İttifakı'na bakışını yansıtmaları bakımından önem taşıdığı söylenebilmektedir. Çalışmada Fransız mizah dergilerinin Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı-Alman İttifakı karşıtı propagandasında her iki ülkeyi ne şekilde sunduğunun ve her iki ülkeye karşı hangi mesajlar verdiğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada konuya ilişkin karikatürler, Roman Jakobson'un İletişim İşlevleri ışığında göstergebilim yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Çalışmada Le Cri de Paris'de Almanya'nın çıkarları doğrultusunda Osmanlı İmparatorluğu'nu kullandığına ve ittifaktan Osmanlı İmparatorluğu'nun memnun olmadığına, Le Rire'de ise Osmanlı İmparatorluğu'nun ittifakla birlikte doğrudan Almanya'nın güdümüne girdiğine ve ittifakın Osmanlı İmparatorluğu'nun zararına olduğuna yönelik mesajlar verildiği bulgularına ulaşılmıştır. Bu şekilde çalışmada her iki derginin de ittifak karşıtı propaganda üzerinden ağırlıklı olarak Almanya'yı hedef aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

During the First World War, harsh anti-alliance propaganda was made by publishing cartoons directly targeting Ottoman-German Alliance on covers of Le Cri de Paris and Le Rire, two important humor magazines of French humor. Considering that both magazines served as France's propaganda tools during this period, it can be said that magazines' anti-Ottoman-German Alliance cartoons were important in terms of reflecting France's view of the Ottoman-German Alliance. The study aimed to determine how French humor magazines presented both countries in their propaganda against the Ottoman-German Alliance in the First World War and what messages they gave against both countries. For this purpose, in the study, cartoons on the subject were examined using semiotic method in the light of Roman Jakobson's Communication Functions. In the study, it was found that Le Cri de Paris pointed out that Germany used Ottoman Empire in line with its interests and that Ottoman Empire wasn't happy with alliance, while Le Rire pointed out that Ottoman Empire came under the direct control of Germany with the alliance and that alliance was to the detriment of Ottoman Empire. In this way, it was concluded in the study that both magazines mainly targeted Germany through anti-alliance propaganda.

Keywords

Propaganda, Humor,
Cartoon, Ottoman Empire,
France

Atf/Citation: Çaki, C. ve Darı, A. B. (2024). Birinci Dünya Savaşı'nda Fransız Mizah Dergilerinde Osmanlı-Alman İttifakı Karşıtı Propaganda. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 3, 1491-1505.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Caner ÇAKI, caner.caki@ahievran.edu.tr

1. Giriş

Osmanlı İmparatorluğu, 2 Ağustos 1914 tarihinde Alman İmparatorluğu ile gizli bir ittifak antlaşması imzalamış, 29 Ekim 1914 tarihinde gerçekleştirilen Karadeniz Baskını ile birlikte de Osmanlı İmparatorluğu fiilen Alman İmparatorluğu'nun yanında Birinci Dünya Savaşı'na girmiştir. Osmanlı İmparatorluğu, Alman İmparatorluğu'nun yanında Birinci Dünya Savaşı'na katılmasıyla İtilaf Devletleri propagandasının hedefi haline gelmiştir. Bu dönemde İtilaf Devletleri'nde yayımlanan çeşitli mizah dergilerinde Osmanlı-Alman İttifakı üzerinden Osmanlı İmparatorluğu'na ilişkin çeşitli propaganda mesajları verilmiştir. Bu mizah dergileri içerisinde Fransa'da yayımlanan ve Birinci Dünya Savaşı'nda Fransa'nın propaganda aracı olarak hizmet eden Le Cri de Paris (1897-1940) ve Le Rire (1894-1971) mizah dergileri, Osmanlı-Alman İttifakı'nı sert şekilde eleştiren karikatürler yayımlamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nda Fransa'nın ulusal çıkarları doğrultusunda hareket eden iki dergi, Osmanlı-Alman İttifakı'na karşı gerçekleştirdikleri propagandayla her iki ülkeyi de kamuoylarında itibarsızlaştırmaya çalışmıştır.

Çalışmada Le Cri de Paris ve Le Rire mizah dergilerinde Osmanlı-Alman İttifakı'na yönelik hangi propaganda mesajlarının verildiğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışma kapsamında her iki dergide konuya ilişkin karikatürlerdeki yazılı ve görsel göstergeler, kapsamlı şekilde göstergebilimsel açıdan analiz edilmiştir. Çalışmada ulaşılan bulgular yoluyla aşağıda yer alan soruların yanıtlanması hedeflenmiştir:

- Le Cri de Paris ve Le Rire'de Osmanlı-Alman İttifakı'na karşı yayımlanan karikatürlerde ittifak ne şekilde sunulmuştur?

- Le Cri de Paris ve Le Rire'de Osmanlı-Alman İttifakı'na karşı yayımlanan karikatürler hangi propaganda amaçlarına hizmet etmiştir?

Çalışma, Le Cri de Paris ve Le Rire mizah dergileri özelinde Fransa'nın Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı-Alman İttifakı'na karşı propagandasına ışık tutması bakımından önem taşımaktadır. Bu açıdan çalışmanın, Birinci Dünya Savaşı tarihi, propaganda ve siyaseti üzerine çalışan araştırmacıların yararlanabileceği bir kaynak olması amaçlanmıştır.

2. Le Cris de Paris ve Le Rire'nin İttifak Devletleri Karşısı Propagandası

Le Cri de Paris, 1897 yılında Alexandre Natanson tarafından kurulmuştur. Resimli bir Fransız siyasi mizah dergisi olarak çıkan Le Cri de Paris, Birinci Dünya Savaşı'nda doğrudan Fransa'nın propaganda aracı olarak hizmet etmiştir. Bu kapsamda Birinci Dünya Savaşı başladığında Le Cris de Paris, doğrudan Alman İmparatorluğu'nu hedef alan karikatürlere girişmiştir. Savaş sırasında Alman İmparatorluğu'na yönelik propagandasında derginin kapaklarında ön plana çıkarılan karakter, Alman İmparatoru II. Wilhelm olmuş ve karikatürlerde II. Wilhelm'in Fransız kamuoyunda itibarsızlaştırılmasına yönelik görsel ve yazılara yer verilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasından kısa bir süre sonra 2 Ağustos 1914 tarihindeki kapağında dergi, II. Wilhelm'i taş yağmuruna tutulan ve taş yağmurdan korunmak için tahtının arkasına gizlenen bir lider olarak resmetmiştir (Le Cris de Paris, 1914). 15 Nisan 1915 tarihli derginin kapağında ise ordusunun felaketini izleyen II. Wilhelm ön plana çıkarılmıştır (Le Cris de Paris, 1915a). 8 Nisan 1917 tarihli derginin başka bir kapağında ise II. Wilhelm, şömenin başında "Bir şeyin boğazımı sıktığını hissediyorum" söylemiyle rahatsız bir biçimde resmedilmiştir (Le Cris de Paris, 1917a). Le Cris de Paris'in kapaklarında İttifak Devletleri'ne karşı propagandada da ağırlıklı olarak Alman İmparatorluğu ön plana çıkarılmış, diğer müttefiklere ise oldukça sınırlı sayıda karikatürde yer verilmiştir. Kapaklarda daha çok II. Wilhelm üzerinden savaşa yönelik Alman İmparatorluğu'na ilişkin eleştirilere odaklanılmıştır. Derginin Alman karşıtı propagandasında Fransa'nın savaşı kazanacağına yönelik algılar oluşturularak Fransız halkına moral vermeye çalışılmıştır.

1894 yılında Felix Juven tarafından Paris'te kurulan Le Rire, Le Cri de Paris gibi Birinci Dünya Savaşı'nda Fransa'da propaganda amaçlı hizmet etmiştir. Le Rire'nin İttifak Devletleri'ne karşı propagandasında da ana hedef Alman İmparatorluğu olmuştur. Le Rire'nin kapaklarında II. Wilhelm, Alman askeri, Alman miğferi gibi çeşitli göstergeler üzerinden Alman İmparatorluğu temsil edilmiştir. Derginin propagandasında II. Wilhelm hedef alındığı gibi Alman askerleri de sert bir dille eleştirilmiştir. 20 Mart 1915 tarihli Le Rire'nin kapağında "Kayserin Askeri" başlığı altında yağma yaptığı ve sivillere zulmettiği izlenimi verilen bir asker resmedilmiştir (Le Rire, 1915a). Dergin 27 Mart 1915 tarihli kapağında ise Alman İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu yenilgiye uğratılan canavara benzetilmiştir (Le Rire, 1915b). Yine 29 Mayıs 1915 tarihli

kapağında dergi Alman İmparatorluğu'nu cephede "Kokuşmuş Canavar" açıklamasıyla resmetmiştir (Le Rire, 1915c). 26 Ağustos 1916 tarihli kapağında ise arkasında mezarlıklar, önünde darağacı olan ve dizlerinin üstüne çöküp ağlayan II. Wilhelm görseline yer verilmiştir (Le Rire, 1916). Kapakların bazılarında Almanların, sivillere zarar verdiği üzerinde durulmuş ve Alman İmparatorluğu korkutucu şekilde resmedilmiştir. Karikatürlerin önemli bir bölümünde Alman İmparatorluğu'na yönelik nefret söylemine yer verilerek, doğrudan Fransa'da Alman İmparatorluğu karşıtı güçlü bir kamuoyunun oluşmasına çalışılmıştır.

3. Literatür İncelemesi

Osmanlı-Alman İttifakı'nı çeşitli başlıklar altında inceleyen akademik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda: Trumpener (1966), Liman von Sanders ve ittifakı; Efe (2015), ittifak ve orduyu modernleştirme çabalarını; Türkkan (2017), Askerî Mecmua'ya göre ittifakı; Gazel (2019), Said Halim Paşa'nın yetkilendirilmesi ve ittifak antlaşmasının müzakerelerini; Kon (2019), ittifakın Irak Cephesi'ndeki yansımalarını; Efe (2020), ittifakı ve Goeben ve Breslau'yu; Sonat (2020), ittifakın İran'a yönelik stratejileri ve faaliyetlerini; Alkan (2021a), Alman Dışişleri Bakanlığı belgeleriyle ittifakı; Özgüldür (2021), ittifak anlaşması ve yansımalarını; Babaoğlu (2022), ihtiyat zabıtlarının otobiyografik kayıtlarında ittifakı incelemiştir.

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu ve Alman İmparatorluğu arasındaki birlikteliği ele alan da çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda: Esenkaya (2009), Çanakkale Savaşı'nda Türk-Alman birlikteliğini; Üzen (2009), Sina ve Filistin Cephesi'ndeki Türk-Alman subayların çatışmasını; Çolak (2014), Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkaslar konusunda Osmanlı-Alman rekabetini; Gafarov (2017), Kafkasya'da Osmanlı-Almanya çatışmasını; Kırel ve Kasap Ortaklan (2018) film üzerinden II. Wilhelm'in 1917 yılındaki Osmanlı İmparatorluğu'nu ziyaretini; Şimşek (2020), II. Wilhelm'in 1917 yılındaki Osmanlı İmparatorluğu'nu ziyaretinin Osmanlı basınındaki yansımalarını; Alkan (2021b), Birinci Dünya Savaşı'nda Alman İmparatorluğu'nun Osmanlı Donanması'ndaki faaliyetlerini; Kapucu ve Korkmaz (2022), Sina-Filistin Cephesi'nde Alman havacılarını; Dinç (2023), Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı film propagandasında Alman etkilerini ve Uçan (2023), Müslümanlara yönelik Alman ve Osmanlı propagandasını ele almıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı-Alman İttifakı'na ilişkin literatürde yapılan incelemede doğrudan Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı-Alman İttifakı'na karşı propaganda faaliyetlerini ele alan herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Çalışmada Le Cri de Paris ve Le Rire üzerinden yapılan incelemeyle alandaki bu boşluğun bir ölçüde giderilmesine çalışılmıştır. Bu açıdan mevcut çalışma, ele aldığı konu itibarıyla özgün olma niteliği taşımaktadır.

4. Yöntem

Çalışmada Le Cri de Paris ve Le Rire'nin, Osmanlı-Alman İttifakı'na karşı propagandasının ortaya konulabilmesi için her iki derginin konuya ilişkin karikatürleri incelenmiştir. Çalışma kapsamında Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı-Alman İttifakı'nı konu alan Le Cri de Paris'in beş (Gallica, 2024a), Le Rire'nin ise dört karikatürüne ulaşılmıştır (Gallica, 2024b). Karikatürler, Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'na dâhil olduğu 29 Ekim 1914-30 Ekim 1918 tarihleri arasındaki Le Cri de Paris ve Le Rire'nin sayıları içerisinden seçilmiştir. Çalışma kapsamında Roman Jakobson'un İletişim İşlevleri üzerinden her iki dergideki karikatürlerdeki görsel ve yazılı göstergeler yoluyla verilen propaganda mesajlarının ortaya konulmasına çalışılmıştır. Çalışmada göstergelerin kullanımlarının kapsamlı şekilde ortaya konulabilmesi, ittifaka yönelik oluşturulmaya çalışılan algının açıklanabilmesi ve kitlelerde ittifaka yönelik oluşturulmak istenen düşünce ve/veya eylemin tespit edilebilmesi için Jakobson'un İletişim İşlevleri'nden yararlanılması tercih edilmiştir. Jakobson'un İletişim İşlevleri, üstdil, ilişki, şiirsel, duygusal, gönderimsel ve çağrı işlev şeklinde altı işlevden meydana gelmektedir. İletişim İşlevleri'nde: üstdil, göstergelerin bir araya getirilmesini; ilişki, eylemleri; şiirsel, göstergelerin etkili şekilde kullanımını; duygusal, iletişimde kaynağın durumunu; gönderimsel, içeriği ve son olarak çağrı işlevi ise iletişimde kaynaktan oluşturulmak istenen etkiyi içermektedir.

Çalışmada Le Cri de Paris ve Le Rire'nin karikatürleri, sırasıyla altı iletişim işlevi üzerinden incelenerek Osmanlı-Alman İttifakı karşıtı Fransız propagandasının tespit edilmesine çalışılmıştır.

5. Le Cri de Paris'in ve Le Rire'nin Karikatürlerinin Analizi

Çalışmanın bu kısmında Le Cri de Paris'in Osmanlı-Alman İttifakı'nı konu alan 5 propaganda karikatürü incelenmiştir.

5.1 Le Cri de Paris'in Karikatürleri

Çalışmanın bu kısmında Le Cri de Paris'in Osmanlı-Alman İttifakı'nı konu alan 5 propaganda karikatürü incelenmiştir.

Le Cri de Paris'in Birinci Kapağı

Le Cri de Paris'in çalışmada incelenen birinci kapağındaki karikatür, 17 Ocak 1915 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, "Üçüncü Müttefik" başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında "Sıkı durun, insanlar var!" yazısı bulunmaktadır. Karikatürde fes giymiş bir erkek ve Alman askeri üniforması içerisinde iki erkek resmedilmektedir. Karikatürdeki Alman askeri üniforması giyen erkeklerden biri, fes giyen erkeği sırtından tutmakta, Alman askeri üniforması giyen diğer erkek ise süngülü tüfeğiyle diz çökmektedir. Karikatürde fesli erkeğe doğru mermiler düşmekte, fesli erkek kendini korumaya çalışmakta, karikatürün arka planında ise cami görseli bulunmaktadır. Karikatür, Çanakkale Savaşı ve Birinci Kanal Harekâtı'ndan önce yayımlanmıştır.

Görsel 1. Le Cri de Paris'in Birinci Kapağı (Kaynak: Le Cri de Paris, 1915b).

2 Ağustos 1914 tarihinde Osmanlı-Alman İttifakı, iki imparatorluk arasındaki yakın işbirliğinin devamı olarak görülmüş ve Alman generallerin, bankacıların ve mühendislerin çalışmaları sonucunda ortaya silah arkadaşlığı çıkmıştır (Corrigan, 1967: 144). Üstdil işlevinde karikatürde "Üçüncü Müttefik" yazısından fes giyen erkek Osmanlı İmparatorluğu'nu, Alman askeri üniforması içerisindeki iki kişi ise Alman İmparatorluğu'nu temsil etmektedir. Karikatürün arka planındaki cami görselinin, Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'un metonimi olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan karikatürdeki mermiler ise Osmanlı İmparatorluğu'nun İtilaf Devletleri'nin saldırısına maruz kaldığını ifade eden sinekdoşlar olarak kullanılmaktadır. İlişki işlevinde karikatürde Alman İmparatorluğu'nun yanında savaşa giren Osmanlı İmparatorluğu'nun İtilaf Devletleri'nin saldırısına maruz kaldığı anlatılmaktadır. Şiirsel işlevde Alman askeri üniforması giyen kişinin, fes giyen erkeği sırtından tutmasıyla Alman İmparatorluğu'nun Osmanlı İmparatorluğu'nu savaşa sürüklediği mesajı verilmektedir. Diğer yandan karikatürde fesli erkeğin kendini mermilerden koruması üzerinden de Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa hazırlıksız olduğuna yönelik düşünce meydana getirilmektedir. Duygusal işlevde karikatürde doğrudan Alman İmparatorluğu'nun çıkarları

doğrultusunda Osmanlı İmparatorluğu'nu savaşa zorladığı ileri sürülmektedir. Gönderimsel işlevde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu'nun, Alman çıkarları doğrultusunda savaşa zorladığına yönelik mesaj verilerek Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşma konusunda isteksiz olduğuna yönelik algı meydana getirilmektedir. Çağrı işlevinde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa zorla ve hazırlıksız girdiğine yönelik algılar üzerinden de Fransız kamuoyunda Osmanlı İmparatorluğu'nun savaş gücü ve isteğinin zayıf olduğuna yönelik düşüncenin oluşmasına zemin hazırlanmaktadır.

Le Cri de Paris'in İkinci Kapağı

Le Cri de Paris'in çalışmada incelenen ikinci kapağındaki karikatür, 30 Mayıs 1915 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, "Türk pişman oldu" başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında "Bu senin hatan, alçak!" yazısı bulunmaktadır. Karikatürde fesli bir erkeğin, Alman askeri üniforması giyen bir erkeğin yakasından tuttuğu resmedilmektedir. Karikatürün arka planında ise askerlere ve bir patlamaya yer verilmektedir. Karikatür, Osmanlı İmparatorluğu'nun Rusya'ya karşı Sarıkamış Harekâtı'ndaki ve Birleşik Krallık'a karşı da Kanal Harekâtı'ndaki başarısızlığından sonra yayımlanmıştır.

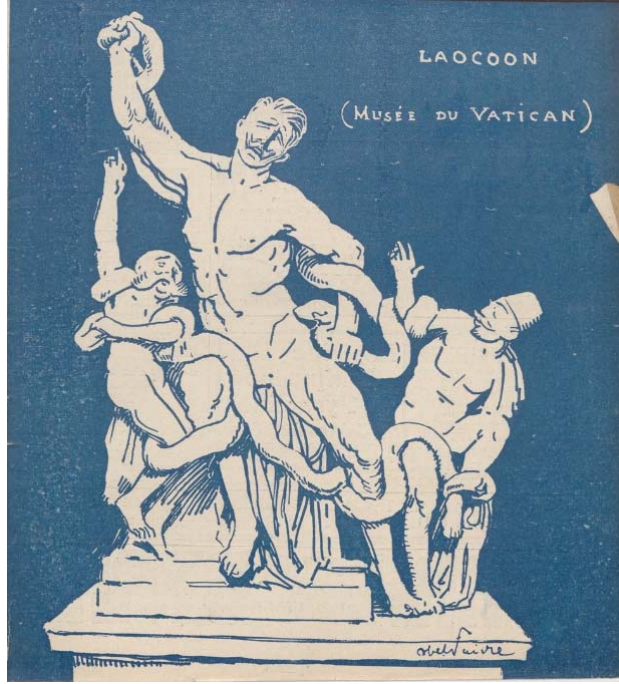
Görsel 2. Le Cri de Paris'in İkinci Kapağı, (Kaynak: Le Cri de Paris, 1915c)

Osmanlı İmparatorluğu'nun Birleşik Krallık'ın egemenliğindeki Mısır'a yönelik müdahalesinin başarısız olmasından sonra İngilizlerin Gelibolu'yu işgali Nisan 1915'te başlamıştır (Tignor, 1992: 186). Böylece Osmanlı İmparatorluğu Mısır'da denetim kuramamakla kalmamış İtilaf Devletleri tarafından ağır bir saldırıya da maruz kalmıştır. Üstdil işlevinde karikatürde "Türk pişman oldu" yazısından fesli erkek Osmanlı İmparatorluğu'nu, Alman askeri üniforması içerisindeki kişi de Alman İmparatorluğu'nu temsil etmektedir. Karikatürün arka planında yer alan askerler ve patlama görseli, cephelerdeki savaşın metonimi olarak kullanılmaktadır. İlişki işlevinde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşta durumuna odaklanılmaktadır. Şiirsel işlevde karikatürde fesli erkeğin, Alman askeri üniforması içerisindeki kişinin yakasından tutmasıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun Alman İmparatorluğu'ndan hesap sorduğu anlatılmaktadır. Duygusal işlevde karikatürde "Bu senin hatan, alçak!" yazısıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşta olumsuz gidişattan Alman İmparatorluğu'nu sorumlu tuttuğu ileri sürülmektedir. Gönderimsel işlevde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu'nun Alman İmparatorluğu'na karşı tepkili olduğuna yönelik algı oluşturularak, Osmanlı-Alman İttifakı'nın sağlam zeminde olmadığına ilişkin mesaj verilmektedir. Çağrı işlevinde karikatürde ittifakın sağlam zeminde olmadığı mesajı üzerinden Osmanlı İmparatorluğu'nun ittifaktan ayrılacağı düşüncesi ortaya çıkabilmektedir. Bu şekilde karikatür üzerinden Fransız kamuoyunda Alman

İmparatorluğu'nun müttefiklerinden birini kaybedebileceğine ve savaşı kazanma olasılığını önem ölçüde yitirebileceğine yönelik algı oluşturmaya çalışmaktadır.

Le Cri de Paris'in Üçüncü Kapağı

Le Cri de Paris'in çalışmada incelenen üçüncü kapağındaki karikatür, 29 Ağustos 1915 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, "Laocoon* (Vatikan Müzesi)" başlığını taşımaktadır. Karikatürde Laocoön ve oğulları adlı heykele benzer şekilde bir heykele yer verilmektedir. Buna karşılık heykelde yer alması gereken Truvalı rahip Laocoön ve Laocoön'ün oğulları Antiphantes ve Thymbraeus'un yerine Alman İmparatoru II. Wilhelm, Avusturya-Macaristan İmparatoru I. Franz Joseph ve Osmanlı İmparatoru V. Mehmed'e benzetilmeye çalışılan üç kişi bulunmaktadır. Karikatürün yayımlandığı tarihte Batı Cephesi'nde Alman İmparatorluğu ve İtilaf Devletleri arasında savaş çıkmaza girmiş, aynı dönemde İtilaf Devletleri, Çanakkale Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'na karşı mücadelesini sürdürmüştür.

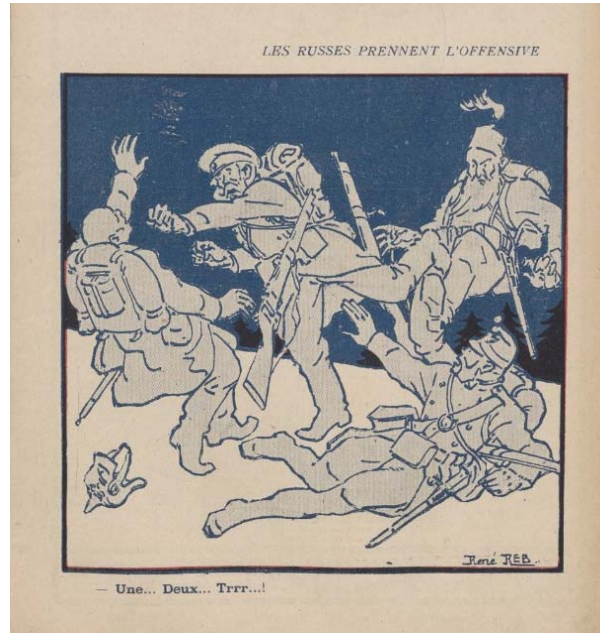
Görsel 3. Le Cri de Paris'in Üçüncü Kapağı, (Kaynak: Le Cri de Paris, 1915d).

Çanakkale Savaşı, İtilaf Devletleri'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun güneyinden İstanbul'a kadar olan işgaline öncülük etmek, Osmanlı İmparatorluğu'nu yenmek ve bu şekilde Orta Doğu'daki güçleri ve kaynakları Avrupa'da savaşmak üzere serbest bırakmak için tasarlanmıştır (Sugarman, 1999: 113). Bu nedenle Çanakkale Savaşı sırasında İttifak Devletleri büyük bir tehditle karşı karşıya kalmıştır. Üstünlük işlevinde karikatürde sırasıyla II. Wilhelm'e benzetilmeye çalışılan kişi Alman İmparatorluğu'nun, I. Franz Joseph'e benzetilmeye çalışılan kişi Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun ve V. Mehmed'e benzetilmeye çalışılan kişi ise Osmanlı İmparatorluğu'nun metonimi olarak kullanılmaktadır. İlişki işlevinde karikatürde İttifak Devletleri'nin savaştaki durumuna odaklanılmaktadır. Şiirsel işlevde karikatürde Laocoön ve oğulları heykeline atıfta bulunularak, İttifak Devletleri'nin savaşta acı çektiği mesajı verilmektedir. Duygusal işlevde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu'nun, Alman İmparatorluğu'nun yanında savaşa girmesinin bedelini acı çekerek ödediği ileri sürülmektedir. Gönderimsel işlevde karikatürde ne Alman İmparatorluğu'nun ne de müttefiklerinin savaşta başarılı olamadığına yönelik mesaj verilmektedir. Çağrı işlevinde karikatürde Alman İmparatorluğu'nun ve müttefiklerinin savaşta başarılı olamadığı ve acı çektiği ileri sürülerek de Fransız kamuoyunda savaşın İtilaf Devletleri tarafından kazanılacağına yönelik düşüncenin güçlendirilmesine çalışılmaktadır.

* Laocöon, Vatikan Müzeleri'nde yer alan Laocoön ve oğulları adlı, Laocoön ve oğulları Antiphantes ve Thymbraeus'u temsil eden antik bir heykeldir. Heykel, insanoğlunun çektiği acıları tarif etmesiyle bilinmektedir.

Le Cri de Paris'in Dördüncü Kapağı

Le Cri de Paris'in çalışmada incelenen dördüncü kapağındaki karikatür, 18 Haziran 1916 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, "Ruslar Saldırıya Geçiyor" başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında "Bir...İki...Üüü.." yazısı bulunmaktadır. Karikatürde Rus, Alman, Avusturya-Macaristan askeri başlıkları ve fes giyen, asker üniforması içerisinde dört kişi resmedilmektedir. Alman, Avusturya-Macaristan askeri başlıkları ve fes giyen kişiler, Rus askeri başlığı giyen kişinin etrafını sarmaktadır. Rus askeri başlığı giyen kişi, sağ eliyle Alman askeri başlığı giyen kişiye yumruk, sol ayağıyla da fesli kişiye tekme atmaktadır. Yumruk ve tekmenin etkisiyle Alman askeri başlığı ve fes giyen kişilerin yere düşmek üzere olduğu resmedilmektedir. Avusturya-Macaristan askeri başlığı giyen kişi ise yerde yarı uzanmış şekilde sağ elini, Rus askeri başlığı giyen kişiye yöneltmektedir. Karikatürün yayımlandığı tarihten önce Rusya, 4 Haziran 1916 tarihinde Brusilov Taarruzu'na başlamıştır. Taarruz sonucunda Avusturya-Macaristan, Rusya'ya karşı ağır bir yenilgi almıştır. Aynı dönemde Osmanlı İmparatorluğu, Doğu Anadolu'da Rusya'ya karşı mücadele etmiştir. tarihli dördüncü poster, Shen Shaolun tarafından hazırlanmıştır. Posterde "Binlerce asker Dörtlü Çete'yi silip süpürdü" yazısı bulunmaktadır.

Görsel 4. Le Cri de Paris'in Dördüncü Kapağı, (Kaynak: : Le Cri de Paris, 1916).

Rusya, Birinci Dünya Savaşı'nda Tannenberk Savaşı'nda Alman İmparatorluğu'na karşı ağır bir yenilgi alsa da 1916 yılında Brusilov Taarruzu'nda elde ettiği başarıyla önemli bir İtilaf Devleti olduğunu ortaya koymuştur. Buna karşılık Rusya'da monarşinin Mart 1917'de yıkılması (Woodward, 1977: 171) ve meydana gelen Bolşevik Devrimi, Rusya'nın savaş dışı kalması sürecine yol açmıştır. Üstdil işlevinde karikatürde Rus askeri başlığı giyen asker, Rusya'yı, Alman askeri başlığı giyen asker, Alman İmparatorluğu'nu, Avusturya-Macaristan askeri başlığını giyen asker, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nu ve fes giyen asker ise Osmanlı İmparatorluğu'nu temsil etmektedir. İlişki işlevinde karikatürde Rusya'nın İttifak Devletleri'ne karşı mücadelesine odaklanılmaktadır. Şiirsel işlevde tekme ve yumruk temsilleri üzerinden Rusya'nın Alman İmparatorluğu ve müttefiki Osmanlı İmparatorluğu'nu yendiği mesajı verilmektedir. Duygusal işlevde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu'nun, Alman İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'yla birlikte olmasına karşılık Rusya'yı yenilgiye uğratamadığı ileri sürülmektedir. Gönderimsel işlevde karikatürde Rusya'nın savaşta Alman İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'na karşı başarılı bir şekilde mücadele ettiği anlatılmaktadır. Çağrı işlevinde karikatürde Birinci Dünya Savaşı'nda Doğu Cephesi'nde mücadele eden Rusya'nın İttifak Devletleri'ne karşı başarılı olduğu mesajı üzerinden Fransız kamuoyunda İttifak Devletleri'nin savaşı kaybedeceğine yönelik düşüncenin güçlendirilmesine çalışılmaktadır.

Le Cri de Paris'in Beşinci Kapağı

Le Cri de Paris'in çalışmada incelenen beşinci kapağındaki karikatür, 2 Aralık 1917 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, "Kudüs, 1917" başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında "Ve askerlerimiz Wilhelm'in Rumilerinin hizmetinde!" yazısı bulunmaktadır. Karikatürde patlamalar içerisinde biri beyaz sakallı, üç fesli erkek ve iki peçeli kadın resmedilmektedir. Beyaz sakallı erkeğin sol göğsünde haç şeklinde bir madalya bulunmakta ve şaşkın bir şekilde peçeli kadınları kolundan tutmaktadır. Diğer iki fesli erkek ise beyaz sakallı erkeğin arkasında yer almaktadır. Karikatür, Kudüs'ün Birleşik Krallık tarafından işgal edilmesinden kısa bir süre önce yayımlanmıştır.

Görsel 5. Le Cri de Paris'in Beşinci Kapağı, (Kaynak: Le Cri de Paris, 1917b)

9 Aralık 1917 tarihinde Britanya kuvvetleri Kudüs'ü alarak Osmanlı İmparatorluğu'nun şehirdeki dört yüz yıllık egemenliğine son vermiştir (Gitler, 2003: 39). Üstdil işlevinde karikatürde fesli erkekler, Kudüs'teki Osmanlı İmparatorluğu yönetimini temsil etmektedir. Karikatürdeki sakallı erkeğin sol göğsünün üstünde bulunan haç şeklindeki madalyayla Alman İmparatorluğu'nun madalyalarına atıf yapıldığı anlaşılmaktadır. İlişki işlevinde karikatürde Kudüs'teki Osmanlı yönetiminin, İtilaf Devletleri'nin saldırısına maruz kalması anlatılmaktadır. Şiirsel işlevde karikatürdeki "Ve askerlerimiz Wilhelm'in Rumilerinin hizmetinde!" yazısı ve madalya yoluyla Alman İmparatorluğu'nun etkisinde kaldığı izlenimi verilen Osmanlı İmparatorluğu'nun Kudüs'ü kaybetmek üzere olduğu mesajı verilmektedir. Duygusal işlevde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu'nun Alman İmparatorluğu'nun yanında savaşa girmesinin bedelini ödediğine yönelik algı oluşmaktadır. Gönderimsel işlevde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu'nun Alman İmparatorluğu'nun yanında savaşa girmekle kazançlı çıkmadığı anlatılmaktadır. Çağrı işlevinde karikatürde İtilaf Devletleri'nin Osmanlı İmparatorluğu'na karşı üstünlük kurduğu mesajı verilerek Fransız kamuoyunda Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşı kaybedeceğine yönelik düşüncenin güçlendirilmesine çalışılmaktadır.

5.2 Le Rire'nin Karikatürleri

Çalışmanın bu kısmında Le Rire'nin Osmanlı-Alman İttifakı'nı konu alan 4 propaganda karikatürü incelenmiştir.

Le Rire'nin Birinci Kapağı

Le Rire'nin çalışmada incelenen birinci kapağındaki karikatür, 23 Ekim 1915 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, Almanca "Gott mit uns (Tanrı bizimle)" başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında "Les Apôtres du Gott (Gott'un havarileri)" yazısı bulunmaktadır. Karikatürde cesetler içerisinde II. Wilhelm, I. Franz Joseph

ve V. Mehmed'e benzetilmeye çalışılan üç kişi resmedilmektedir. II. Wilhelm'e benzetilmeye çalışılan kişi ile V. Mehmed'e benzetilmeye çalışılan kişinin elinde bıçak ve I. Franz Joseph'e benzetilmeye çalışılan kişinin elinde de büyük bir haç bulunmaktadır. Karikatürün arka planında ise yanmakta olan ve üstünden dumanlar çıkan yıkıntılar resmedilmektedir.

Görsel 6. Le Rire'nin Birinci Kapağı, (Kaynak: Le Rire, 1915d).

Avusturya-Macaristan ve Almanya'nın askeri, ekonomik ve diplomatik temasları, Bulgaristan'ın 1915 sonbaharındaki başarılı Sırp harekatına katılmasına yol açmıştır. Böylece hem Sırbistan yenilgiye uğratılmış hem de Osmanlı İmparatorluğu'na bir ikmal hattı açılmıştır. 1915 yılı İttifak Devletleri açısından başarılı bir yıl olmuştur (Tunstall, 2008: 30). Üstünlükte karikatürde II. Wilhelm, I. Franz Joseph ve V. Mehmed'e benzetilmeye çalışılan kişiler, sırasıyla Alman İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun metonimi olarak kullanılmaktadır. İlişki işlevinde karikatürde Alman İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun sözde savaşta büyük bir yıkıma yol açtığı anlatılmaktadır. Şiirsel işlevde karikatürde Almanca "Gott mit uns (Tanrı bizimle)" yazısıyla Birinci Dünya Savaşı'nda Alman İmparatorluğu'nun propagandasında ön plana çıkan bir söyleme atıf yapılmaktadır. Diğer yandan "Les Apôtres du Gott (Gott'un havarileri)" yazısıyla Almanca tanrı kelimesi olan Gott vurgulanmış, yazı ve görsel arasında uyumsuzluk oluşturularak da Alman propagandasına karşı propagandayla cevap verilmeye çalışılmıştır. Duygusal işlevde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu, Alman İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi yıkıma yol açmakla suçlanmaktadır. Gönderimsel işlevde karikatürde korkutucu şekilde resmedilen üç lider üzerinden doğrudan üç imparatorluk hedef alınmaktadır. Çağrı işlevinde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu, Alman İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na yönelik olumsuz algı oluşturularak üç imparatorluk da Fransız kamuoyunda itibarsızlaştırılmaya çalışılmaktadır. Böylece karikatür üzerinden Fransa'nın İttifak Devletleri'ne karşı savaşı, Fransız kamuoyunda meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır.

Le Rire'nin İkinci Kapağı

Le Rire'nin çalışmada incelenen ikinci kapağındaki karikatür, 8 Ocak 1916 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, "Made in Germany (Alman yapımı)" başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında "Akil Adamlar ve Hediyeleri" yazısı bulunmaktadır. Karikatürde II. Wilhelm, I. Franz Joseph ve V. Mehmed'e benzetilmeye çalışılan üç kişi resmedilmektedir. II. Wilhelm'e benzetilmeye çalışılan kişinin üstünde "gaz" yazan bir şey taşıdığı izlenimi verilmekte, I. Franz Joseph'e benzetilen kişi darağacı taşımakta ve V. Mehmed'e benzetilmeye

çalışılan kişi ise üstünde kan izlenimi olan testereye benzer bir kılıç tutmaktadır. Karikatürün arka planında ise üstünde -Alman İmparatorluğu'na ait bir madalyaya benzeyen- haç olan ve deveyi andıran bir canlının üstünde olan bir kişi resmedilmektedir.

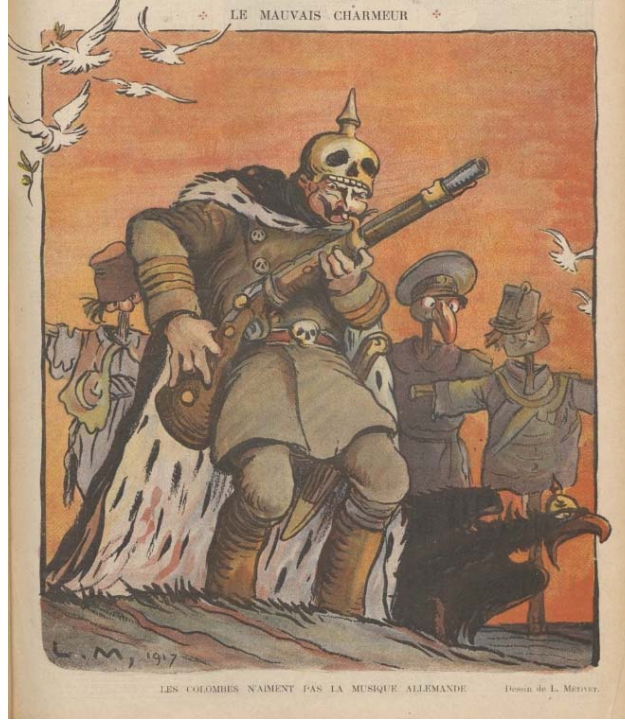
Görsel 8. Le Rire'nin İkinci Kapağı, Kaynak: Le Rire, 1916b)

Birinci Dünya Savaşı sırasındaki gaz savaşı, 1914 yılında, Fransız Ordusu'nun açık alanda göz yaşartıcı gazla dolu tüfek bombalarını kullanmak için girişimde bulunmasıyla başlamıştır. Çabalar başarısız olmuş buna karşılık Almanlara daha ölümcül deneyler için gerekçe sağlamıştır (Raines, 1992: 6). Savaşta gazın kullanılması, savaşın korkutucu boyutunu arttırmıştır. Üstdil işlevinde karikatürde Le Rire'nin birinci kapağında olduğu gibi II. Wilhelm, I. Franz Joseph ve V. Mehmed'e benzetilmeye çalışılan kişiler, sırasıyla Alman İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun metonimi olarak kullanılmaktadır. İlişki işlevinde karikatürde Alman İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun İtilaf Devletleri'ne karşı mücadelesi anlatılmaktadır. Şiirsel işlevde karikatürde İngilizce "Made in Germany (Alman yapımı)" yazısı üzerinden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Alman İmparatorluğu'nun etkisinde hareket ettiği ileri sürülmektedir. Karikatürde "gaz" yazısı, üstünde kan izlenimi olan testereye benzer bir kılıç ve darağacı üzerinden üç imparatorluk, korkutucu şekilde sunulmaktadır. Duygusal işlevde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu, Alman İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi tehlikeli olarak anlatılmaktadır. Gönderimsel işlevde karikatürde üç imparatorun ölüme yol açtığı izlenimi oluşturularak üç liderin savaş suçlusunu şeklinde ön plana çıkmasına neden olunmaktadır. Çağrı işlevinde karikatürde Le Rire'nin birinci kapağında olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu, Alman İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na yönelik olumsuz algı oluşturularak üç imparatorluk, Fransız kamuoyunda itibarsızlaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu şekilde karikatür üzerinden Fransız halkının İttifak Devletleri'ne karşı mücadelesi teşvik edilmektedir.

Le Rire'nin Üçüncü Kapağı

Le Rire'nin çalışmada incelenen üçüncü kapağındaki karikatür, 10 Şubat 1917 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, "Kötü büyücü" başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında "Güvercinler Alman müziğini sevmiyor" yazısı bulunmaktadır. Karikatürde II. Wilhelm'e benzetilmeye çalışılan, kafasında kuru kafa şeklinde bir Alman miğferi olan ve elindeki tüfeği, saksafon şeklinde çalan bir kişi resmedilmektedir. II. Wilhelm'e

benzetilmeye çalışılan kişinin yanında, başında Alman miğferi olan ve gagasını açan bir kartal ve arkasında ise başlarında sırasıyla fes, Bulgar ve Avusturya-Macaristan askeri şapkaları olan üç korkuluk bulunmaktadır. Havada ise beyaz güvercinler ve zeytin dalını andıran bitkiler yer almaktadır.

Görsel 9. Le Rire'nin Üçüncü Kapağı, (Kaynak: Le Rire, 1917)

1917 yılına gelindiğinde Alman İmparatorluğu ve müttefikleri, Avrupa kıtasının önemli bir bölümünde etkili olmuş ve İtilaf Devletleri için önemli bir tehdit olmayı sürdürmüştür. Çanakkale Savaşı'nda İtilaf Devletleri'nin yenilgisi (Doyle ve Bennett, 1999: 12), savaşın kısa sürede İtilaf Devletleri lehine sonuçlanmasını ve Rusya'nın boğazlardan destek almasını önlemiştir. Üstdil işlevinde karikatürde II. Wilhelm'e benzetilmeye çalışılan kişi, Alman İmparatorluğu'nu metonimi olarak kullanırken, başlarında fes, Bulgar ve Avusturya-Macaristan askeri şapkaları olan üç korkuluk üzerinden de sırasıyla Osmanlı İmparatorluğu, Bulgaristan ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na atıfta bulunmaktadır. Karikatürdeki güvercinler ve zeytin dalını andıran bitkiler de barışı simgelemektedir. İlişki işlevinde karikatürde Alman İmparatorluğu'nun barış yanlısı hareket etmediği anlatılmaktadır. Şiirsel işlevde Osmanlı İmparatorluğu, Bulgaristan ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na korkuluklar üzerinden atıf yapılmasıyla her üç İttifak Devleti'nin Alman İmparatorluğu'nun etkisi altında kaldığı ileri sürülmektedir. Diğer yandan II. Wilhelm'e benzetilmeye çalışılan kişinin tüfeğini, müzik aleti şeklinde kullanması, "Güvercinler Alman müziğini sevmiyor" yazısı ve güvercinleri kaçırdığı izlenimi oluşturulması üzerinden Alman İmparatorluğu, savaş kavramıyla özdeşleştirilmeye çalışılmaktadır. Duygusal işlevde karikatürde Alman İmparatorluğu'nun barışa yönelmediği, etkisi altında kaldığı ileri sürülen diğer üç İttifak Devleti'nin de barışa yanaşmadığı anlatılmaktadır. Gönderimsel işlevde karikatürde Alman İmparatorluğu ve müttefikleri savaşın sürmesinin sorumlusu olarak ön plana çıkarılmaktadır. Çağrı işlevinde karikatürde Alman İmparatorluğu ve etkisi altına aldığı ileri sürülen müttefikleri barış karşıtı olarak sunulurken doğrudan İttifak Devletleri hedef alınmaktadır. Bu şekilde karikatür üzerinden Fransız kamuoyunun İttifak Devletleri'ne karşı mücadeleye desteğini sürdürmesine çalışılmaktadır.

Le Rire'nin Dördüncü Kapağı

Le Rire'nin çalışmada incelenen dördüncü kapağındaki karikatür, 15 Haziran 1918 tarihinde yayımlanmıştır. Karikatür, "Yeni Hasta Adam" başlığını taşımaktadır. Karikatürün altında "Ah! Zavallı Charles, eğer

Germania[†] seni tedavi ederse, sen de benim gibi tedavi edilemezsin” yazısı bulunmaktadır. V. Mehmed ve I. Franz Joseph’ten sonra Avusturya-Macaristan İmparatoru olan I. Karl’a benzetilmeye çalışılan iki kişi ve Germania resmedilmektedir. Karikatürde Alman miğferi giyen ve üstünde kızıl haçlar olan Germania, I. Karl’a benzetilmeye çalışılan ve hasta izlenimi verilen kişiyi iki eliyle tutmaktadır. V. Mehmed’e benzetilmeye çalışılan ve hasta izlemi verilen kişi de başucunda Alman İmparatorluk madalyasına benzer bir madalya asılı olan bir yatakta yatmaktadır.

Görsel 9. Le Rire'nin Dördüncü Kapağı, (Kaynak: Le Rire, 1918)

Birinci Dünya Savaşı sırasında Alman İmparatorluğu ağır kayıplara maruz kalmıştır. Bununla birlikte müttefiki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu da savaş alanlarında, ekonomik ve maddi olarak yıpranmıştır (Cornwall, 1992: 50). Üstdil işlevinde karikatürde Germania, Alman İmparatorluğu’nu temsil ederken, V. Mehmed’e benzetilmeye çalışılan kişi, Osmanlı İmparatorluğu’nun ve I. Karl’a benzetilmeye çalışılan kişi ise Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nun metonimi olarak kullanılmaktadır. İlişki işlevinde karikatürde Osmanlı İmparatorluğu’nun ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nun savaştaki durumuna odaklanılmaktadır. Şiirsel işlevde V. Mehmed’in hasta şekilde yatıyor olması ve I. Karl’ın sedyede hasta şekilde bulunması üzerinden Osmanlı İmparatorluğu’nun ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nun savaşta zor durumda olduğu ileri sürülmektedir. Duygusal işlevde karikatürde Alman İmparatorluğu’nun, Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’na yönelik yardımı eleştirilmektedir. Gönderimsel işlevde karikatürde Alman İmparatorluğu’nun, Osmanlı İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’na yönelik müttefikliğinin iki ülkeye zarar verdiği algısı oluşturulmaktadır. Çağrı işlevinde karikatürde Alman İmparatorluğu’nun yalnızca İtilaf Devletleri’ne değil aynı zamanda müttefiklerine de zarar verdiği algısı oluşturularak doğrudan Fransa kamuoyunda Alman İmparatorluğu hedef alınmaktadır. Bu şekilde karikatür üzerinden Fransız kamuoyunda Alman İmparatorluğu’na karşı mücadele teşvik edilmektedir.

5. Sonuç

Çalışmada incelenen Le Cri de Paris’in ve Le Rire’nin karikatürlerinde her iki derginin, Osmanlı-Alman İttifakı’na karşı propagandasında çeşitli benzerlik ve farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Le Cri de Paris’in karikatürlerinde Alman İmparatorluğu’nun çıkarları doğrultusunda Osmanlı İmparatorluğu’nu savaşa çektiği ve Osmanlı İmparatorluğu’nun Alman İmparatorluğu ile kurduğu ittifaktan pişman olduğu mesajı verilmiştir. Buna karşılık Le Rire’nin karikatürlerinde Alman İmparatorluğu, savaş suçlusunu olarak ön plana çıkarılmış,

* Germania, Alman ulusunu temsil eden kadın şeklinde bir kişileştirmedir.

Osmanlı İmparatorluğu da ittifak boyutunda Alman İmparatorluğu'nun suç ortağı şeklinde resmedilmiştir. Le Cri de Paris'in karikatürlerinde İttifak Devletleri içerisinde Osmanlı İmparatorluğu çaresiz, acı çeken ve yenilgiye uğrayan bir imparatorluk olarak sunulurken, Le Rire'nin karikatürlerinde ise korkutucu imajla yansıtılmıştır. Diğer yandan her iki derginin ittifaka yönelik ortak propaganda mesajı, ittifakın Osmanlı İmparatorluğu'na zarar verdiği ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Alman İmparatorluğu ile ittifak kurmasının İttifak Devletleri'nin zafer kazanmasına yetmediği yönünde olmuştur.

Le Cri de Paris'in karikatürlerindeki propagandasında Alman İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşta çaresiz kaldığına yönelik algı oluşturarak iki imparatorluğun kurduğu ittifakın savaşta kazanma potansiyelinin olmadığına Fransız kamuoyunu ikna etmeye çalışmıştır. Bu kapsamda karikatürlerde İtilaf Devletleri'nin İttifak Devletleri'ne karşı zafer elde ettiği Brusilov Taarruzu ve Kudüs Muharebesi'ne odaklanılmıştır. Le Rire'nin karikatürlerindeki propagandasında da hem Alman İmparatorluğu'nun hem de Osmanlı İmparatorluğu'nun itibarsızlaştırılmasına çalışılmıştır. Bu kapsamda karikatürler üzerinden oluşturulan olumsuz imajlarla Fransız kamuoyunda her iki imparatorluğa yönelik nefret meydana gelmesine de zemin hazırlanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşa dâhil olmasıyla yeni cephe açılmış, bu nedenle İtilaf Devletleri güçlerinin bir kısmını Osmanlı İmparatorluğu'na yönlendirmek zorunda kalmış, neticede Osmanlı-Alman İttifakı, Alman İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun savaşta kazanma olasılığını arttırmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde Fransız propagandasının Osmanlı İmparatorluğu'nun İttifak Devletleri'nin yanında savaşa katılmasını Fransız kamuoyunda önemsizleştirmeye çalıştığı ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan Fransız propagandasının Osmanlı İmparatorluğu'nu ittifaktan pişman olarak sunmasıyla da Osmanlı-Alman İttifakı'nın sağlam zeminde olmadığına yönelik algının oluşturulmasına çalışılmıştır. Diğer yandan Fransız propagandası, Osmanlı İmparatorluğu'nun, Alman İmparatorluğu'nun kontrolü altına girdiği düşüncesini meydana getirerek de Fransız kamuoyunda Alman İmparatorluğu'na karşı oluşan öfkenin Osmanlı İmparatorluğu'na da yönlemesine çalıştığı anlaşılmaktadır. Bu şekilde Osmanlı İmparatorluğu'nun Alman İmparatorluğu ile kurduğu ittifak üzerinden Fransız kamuoyunda Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaşın meşrulaştırılma çabasının olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu ağırlıklı olarak Birleşik Krallık ve Rusya'ya karşı mücadele ederken Fransa ile Çanakkale Cephesi ve Balkan Cephesi'nde mücadele etmiştir. Fransa, savaşta ağırlıklı olarak Alman İmparatorluğu'yla karşı karşıya kalmış ve bu nedenle propagandasının merkezinde Alman İmparatorluğu yer almıştır. Bununla birlikte çalışmada incelenen dergilerde Osmanlı İmparatorluğu'nun Alman İmparatorluğu'yla ittifak kurması nedeniyle Osmanlı İmparatorluğu'nun da Alman İmparatorluğu gibi zaman zaman Fransız kamuoyunda hedef haline getirildiği anlaşılmaktadır. Karikatürler üzerinden Osmanlı İmparatorluğu'na yönelik oluşturulan imajla Osmanlı İmparatorluğu'nun itibarsızlaştırılmasına ve Fransa'nın Osmanlı İmparatorluğu ile mücadelesinin haklı olarak yansıtılmasına çalışıldığı ortaya çıkmaktadır.

Çalışmada Fransız mizah dergileri üzerinden Osmanlı-Alman İttifakı'na yönelik Fransız propagandasının söylemlerinin ortaya konulmasına çalışılmıştır. Gelecek çalışmalarda ise Kladderatsch ve Ulk gibi Alman mizah dergileri incelenerek Alman İmparatorluğu'nun Osmanlı-Alman İttifakı'na yönelik propagandasına ışık tutulabilir. Bu şekilde elde edilen bulgularla mevcut çalışmada elde edilen bulgular kıyaslanarak Osmanlı-Alman İttifakı'na yönelik Alman ve Fransız propagandalarının karşılaştırılması yapılabilir.

Kaynaklar

- Alkan, R. (2021a). Alman Dışişleri Bakanlığı belgelerinde Türk-Alman ittifakı yorumları 1925-1926. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (45), 38-46.
- Alkan, R. (2021b). Alman belgeleri ışığında Almanya'nın Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Donanmasındaki faaliyetleri. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi (CTAD)*, 17(34), 839-861.
- Babaoğlu, R. (2022). Birinci Dünya Savaşı'na katılan ihtiyat zabitlerinin otobiyografik kayıtlarında Osmanlı-Alman ittifakı ve Alman subayı imgesi. *Atatürk Yolu Dergisi*, (70), 33-47.
- Corrigan, H. S. W. (1967). German-Turkish Relations and the Outbreak of War in 1914: A Re-Assessment. *Past & Present*, (36), 144-152.
- Cornwall, M. (1992). News, Rumour and the Control of Information in Austria-Hungary, 1914-1918. *History*, 77(249), 50-64.
- Çolak, M. (2014). Osmanlı-Alman rekabeti çerçevesinde Kafkas Müslümanlarının bağımsızlığı ve Bakü meselesi (1917-1918). *History Studies*, 6(1), 27-43.
- Dinç, E. (2023). German influences on Ottoman film propaganda during World War I. *German Studies Review*, 46(3), 347-364.
- Doyle, P., & Bennett, M. R. (1999). Military geography: The influence of terrain in the outcome of the Gallipoli Campaign, 1915. *Geographical Journal*, 165 (1), 12-36.

- Efe, İ. (2015). 1914 yılı başından Birinci Dünya Savaşı'na orduyu modernleştirme çabaları ve Türk-Alman İttifakı. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 123-136.
- Efe, İ. (2020). Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na sürüklenişinde Goeben ve Breslau hadisesinin rolü. *The Journal of Social Sciences*, (41), 135-146.
- Esenkaya, A. (2009). Çanakkale Savaşı'nda Türk-Alman birlikteliği. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 6(6-7), 15-42.
- Gafarov, V. (2017). Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Kafkasya'da Osmanlı-Almanya çatışması ve Osmanlı-Alman protokolü (23 Eylül 1918). *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 99-144.
- Gallica (2024a). "Le Cri de Paris'in Sayıları", <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/cb32752340f/date>, Erişim Tarihi: 29.04.2024.
- Gallica (2024b). "Le Rire'nin Sayıları", <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/cb34432899t/date>, Erişim Tarihi: 29.04.2024.
- Gazel, A. A. (2019). Almanya ile İttifak Antlaşması yapması için Said Halim Paşa'ya verilen yetki belgesinin tarihi meselesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 170-183.
- Gitler, I. B. A. (2003). "Marrying Modern Progress with Treasured Antiquity": Jerusalem City Plans during the British Mandate, 1917-1948. *Traditional Dwellings and Settlements Review*, 15(1), 39-58.
- Kapucu, D., & Korkmaz, E. (2022). Birinci Dünya Harbi Sina-Filistin Cephesi'nde Alman havacılarının faaliyetleri. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 708-743.
- Kırel, S., & Kasap Ortaklan, O. (2018). Alman İmparatoru II. Wilhelm'in Osmanlı İmparatorluğu'nu Son Ziyareti (1917). *Sinicine: Sinema Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 113-158.
- Kon, K. (2019). Kut'ül Amare Zaferinde Alman Faktörü: Birinci Dünya Savaşı'ndaki Türk-Alman İttifakının Irak Cephesi'ndeki Yansımaları. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 15(29), 87-122.
- Le Cris de Paris (1914). 2 Ağustos 1914 Tarihli Le Cris de Paris'in Kapağı, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6524107f.item>, Erişim Tarihi: 06.05.2024.
- Le Cris de Paris (1915a). Le Cris de Paris'in 15 Nisan 1915 Tarihli Kapağı, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k65231660.item>, Erişim Tarihi: 06.05.2024.
- Le Cri de Paris (1915b). "Le Cri de Paris'in Birinci Kapağı", <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6523153c.item>, Erişim Tarihi: 29.04.2024.
- Le Cri de Paris (1915c). "Le Cri de Paris'in İkinci Kapağı", <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6523172q.item>, Erişim Tarihi: 29.04.2024.
- Le Cri de Paris (1915d). "Le Cri de Paris'in Üçüncü Kapağı", <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6523185b.item>, Erişim Tarihi: 29.04.2024.
- Le Cri de Paris (1916). "Le Cri de Paris'in Dördüncü Kapağı", <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k65218446.item>, Erişim Tarihi: 29.04.2024.
- Le Cris de Paris (1917a). Le Cris de Paris'in 8 Nisan 1917 Tarihli Kapağı, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k65231059.item>, Erişim Tarihi: 06.05.2024.
- Le Cri de Paris (1917b). "Le Cri de Paris'in Beşinci Kapağı", <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k65231393.item>, Erişim Tarihi: 29.04.2024.
- Le Rire (1915a). 20 Mart 1915 Tarihli Le Rire'nin Kapağı, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6488158d.item>, Erişim Tarihi: 06.05.2024.
- Le Rire (1915b). 27 Mart 1915 Tarihli Le Rire'nin Kapağı, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6488159t.item>, Erişim Tarihi: 06.05.2024.
- Le Rire (1915c). 29 Mayıs 1915 Tarihli Le Rire'nin Kapağı, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6488168s.item>, Erişim Tarihi: 06.05.2024.
- Le Rire (1915d). "Le Rire'nin Birinci Kapağı", <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6278271v.item>, Erişim Tarihi: 29.04.2024.
- Le Rire (1916a). 26 Ağustos 1916 Tarihli Le Rire'nin Kapağı, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6244649b.item>, Erişim Tarihi: 06.05.2024.
- Le Rire (1916b). "Le Rire'nin İkinci Kapağı", <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6293221z.item>, Erişim Tarihi: 29.04.2024.
- Le Rire (1917). "Le Rire'nin Üçüncü Kapağı", <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k6308041b.item>, Erişim Tarihi: 29.04.2024.
- Le Rire (1918). "Le Rire'nin Dördüncü Kapağı", <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k63080079/fl.image>, Erişim Tarihi: 29.04.2024.
- Özgüldür, Y. (2021). İttifaktan Savaşa: 2 Ağustos 1914 Tarihli Osmanlı-Alman İttifak Anlaşması ve Yansımaları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 76(2), 475-492.
- Raines, E. F. (1992). The American 5th Division and Gas Warfare, 1918. *Army History*, (22), 6-10.

- Sonat, R. (2020). Birinci Dünya Savaşı'nda Türk-Alman İttifakının İran'a Yönelik Stratejileri ve Faaliyetleri Üzerine Bazı Tespitler. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 441-462.
- Sugarman, M. (1999). The Zion Muleteers of Gallipoli, March 1915-May 1916. *Jewish Historical Studies*, 36, 113-139.
- Şimşek, C. (2020). Almanya İmparatoru II. Wilhelm'in 1917 Türkiye Ziyaretinin Osmanlı Basınındaki Yansımaları. *Journal of Anatolian Cultural Research (JANCR)*, 4(1), 56-71.
- Tignor, R. L. (1992). Maintaining the Empire: General Sir John Maxwell and Egypt during World War I. *The Princeton University Library Chronicle*, 53(2), 173-199.
- Trumpener, U. (1966). Liman von Sanders and the German-Ottoman alliance. *Journal of Contemporary History*, 1(4), 179-192.
- Tunstall, G. A. (2008). Austria-Hungary and the Brusilov Offensive of 1916. *The Historian*, 70(1), 30-53.
- Türkkan, H. (2017). Askerî Mecmua'ya Göre Çanakkale Cephesinde Türk-Alman İttifakı. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 271-283.
- Uçan, C. (2023). Mobilizing The Muslims: Ottoman-German Propaganda in World War I. *Cihannüma: Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 25-35.
- Üzen, İ. (2009). Birinci Dünya Savaşında Sina ve Filistin Cephesindeki Türk-Alman Subayların Çeşitli Konularda Çatışması (1914-1918). *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(3), 77-100.
- Woodward, D. R. (1977). British Intervention in Russia During the First World War. *Military Affairs: The Journal of Military History, Including Theory and Technology*, 41(4), 171-175.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

---

1. Etik Kurul izni ile ilgili;
 Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
  2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
  3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
  4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
-

